

Kansainväliset rahoituslaitokset kehitystavoitteiden tukijoiksi

Kansainvälisessä rahoitusjärjestelmässä ei tällä hetkellä välitetä YK:n piirissä sovituista periaatteista. Jos kehitysmaiden ongelmat halutaan ratkaista, myös Maailmanpankki, Kansainvälinen valuuttarahasto ja Maailman kauppajärjestö on saatava tukemaan YK:n sopimuksia.

Maailman kauppajärjestö WTO, Kansainvälinen valuuttarahasto IMF ja Maailmanpankki eivät toiminnassaan huomioi YK:ssa yhteisesti sovittuja kehitys-, ympäristö- ja ihmisoikeusperiaatteita. Siksi talouden ja rahoituksen tarpeet sekä näiden talousjärjestöjen asema korostuvat kansainvälisessä politiikassa.

Jotta maailmanlaajuisessa päätöksenteossa saataisiin muutoksia aikaan tarvitaan perustavanlaatuisia rakenteellisia parannuksia kaikissa kansainvälisissä instituutioissa. Kehitysmaiden asema näissä talousjärjestöissä on heikko, eivätkä ne pysty osallistumaan päätöksentekoon tasavertaisesti teollisuusmaiden kanssa. Myös kansainvälisten rahoituslaitosten avoimuudessa on vakavia ongelmia.

Kun Monterreyn kehitysrahoituskonferenssia valmisteltiin YK:n johdolla, kehitysmailla ja useilla kansalaisjärjestöillä oli suuret odotukset rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Toiveita lisäsi se että sillä konferenssin valmisteluun osallistuivat ensimmäistä kertaa YK:n historiassa kaikki keskeiset kansainväliset instituutiot.

Valmisteluprosessin edetessä odotukset ovat muuttuneet pettymykseksi, sillä kokouksen loppuasiakirjan luonnosteksti on vesittyneet ympäripyöreäksi. Loppuasiakirjaluonnoksessa ei sitouduta mihinkään konkreettiseen muutokseen kansainvälisten instituutioiden välisissä suhteissa. Luonnoksessa todetaan ainoastaan nykyisten uudistushankkeiden olemassaolo ja korostetaan instituutioiden välisen yhteistyön tärkeyttä.

Konferenssin anti jää näiltä osin hyvin heikoksi, eivätkä tulokset ole kansalaisjärjestöjen mielestä riittäviä. Monterreyn laiha kompromissi heittää varjonsa myös ensi syksynä Johannesburgissa pidettävälle YK:n kestävän kehityksen huippukokoukselle, jonka toivotaan vahvistavan erityisesti ympäristösopimusten asemaa kansainvälisessä hallinnossa.

Kestämättömät velat tuomioistuimeen?

Kansainvälisten rahoituslaitosten ja kehitysmailla lainoja antaneiden valtioiden asemaa on kritisoitu liian vahvaksi nykyisessä velkakriisien hallintajärjestelmässä. Velkojilla on omat intressit puolustettavanaan, ja ne päättävät itse, onko kestävästi velkaantuneella kehitysmaalla edellytykset velkojen mitätöintiin sekä mitätöinnin vauhdin ja määrän. Velallisten näkemyksiä ei oteta tasavertaisesti huomioon.

Kestämätön velkataakka on yksi keskeisimmistä köyhyyden vähentämisen ja kestävän kehityksen esteistä. Nykyiset velkahelpotusjärjestelyt eivät ole riittäviä. Maan kykyä rahoittaa esimerkiksi terveydenhoitoa tai koulutusta ei oteta huomioon arvioidessa velkamäärän kestävä tasoa. Velkahelpotusta tarkastellaan ainoastaan maan tulojen näkökulmasta.

Välitystuomioistuin ratkoo kahden tai useamman osapuolen riitoja, joihin ne eivät itse kykene löytämään ratkaisua. Saman kaltainen riippumaton elin takaisi myös velkakysymyksissä ulkopuolisen arvioinnin velallisen ja velkojan tilanteesta. Tuomioistuin antaisi riippumattoman päätöksen kaik-

kia osapuolia kuultuaan. Velkatuomioistuimeen tuotavia kiistakysymyksiä olisivat muun muassa velkahelpotusten kriteerit, velan mitätöinnin tarve ja velan vastuukysymykset.

Kansalaisjärjestöt ovat vaatineet kehitysrahoituskonferenssilta päätöstä riippumattoman velkatuomioistuimen perustamisesta. Montereyn loppuasiakirjaluonnoksessa ”kehotetaan kaikkia osapuolia harkitsemaan kansainvälistä velkojen ratkaisumekanismia soveliaalla foorumilla”. Tämä ympäröivä lause ei kansalaisjärjestöjen näkökulmasta voi olla riittävä nykyisen epätasapainon korjaamiseksi.

YK valvomaan talousjärjestöjen toimintaa

Maailman kauppajärjestö WTO ja kansainväliset rahoituslaitokset toimivat itsenäisesti, irrallaan niin sanotusta YK-perheestä. WTO:n säädökset sitovat jäsenmaidensa lainsäädäntöä, ja niiden toteuttamista valvotaan riitojenratkaisumenetelmän avulla. Kansainväliset rahoituslaitokset asettavat lainoilleen ja velkojen uudelleenjärjestelylle tiukat poliittiset ehdot, joiden tarkoituksena on sopeuttaa kehitysmaiden rakenne sellaiseksi, että lainat voidaan maksaa takaisin.

YK:n ihmisoikeussopimukset vahvistettiin viimeksi Wienin ihmisoikeuskonferenssissa 1993 valtioiden ensisijaisiksi velvollisuuksiksi. Vaikka ihmisoikeus-, ympäristö- tai kehityssopimukset ovat allekirjoittajamaille myös sitovia velvoitteita, niiden valvonta on hankalaa ja ne toteutuvat vaihtelevasti. Ollen-

naista on se, että rangaistuskeinot puuttuvat täysin. YK:n piirissä tehtyjä sopimuksia ei siis nykyisellään voida pitää samanarvoisina taloussopimusten kanssa.

YK:n eri ihmisoikeuselimet ovat toistuvasti esittäneet huolensa kauppasopimusten negatiivisista vaikutuksista ihmisoikeuksien toteutumiseen. Muun muassa ihmisoikeuksien alakomitea (Sub-Commission on Promotion and Protection of Human Rights) on kiinnittänyt huomiota WTO:n henkisten tekijänoikeuksien sopimuksen (TRIPS) ja palvelukauppasopimuksen (GATS) negatiivisista vaikutuksista ihmisten ruokaturvaan (asiakirjat 2001/21 ja 2001/4 elokuussa 2001). Nykyisin YK:n elimillä ei kuitenkaan ole toimivaltaa vaatia WTO:ta tekemään muutoksia sopimuksiinsa.

Kansalaisjärjestöt ovat vaatineet YK:n roolin vahvistamista suhteessa kansainvälisiin talousjärjestöihin. YK:n elimille tulisi antaa toimivalta tehdä itsenäisiä arviointeja WTO:n säädöksistä ja kansainvälisten rahoituslaitosten toimista niiden kehitys- ympäristö- tai ihmisoikeusvaikutuksista sekä oikeuden vaatia niiden muuttamista. YK:n sopimusten tulisi olla talousjärjestelmien yläpuolella.

Kepan vaatimukset:

Velkakriisin ratkaisemiseksi tulee perustaa riippumaton velkatuomioistuin. Riippumaton tuomioistuin on tärkeä, koska nykyisin velkakriisejä ratkaistaan pitkälti pelkästään velkojen luomilla pelisäännöillä.

YK:ta tulee vahvistaa suhteessa WTO:hon, IMF:ään ja Maailmanpankkiin. WTO:n säännöt eivät saa olla ristiriidassa YK:ssa hyväksytyjen ihmisoikeus-, kehitys- ja ympäristösopimusten kanssa.

Lisätietoja:

YK:n FfD-konferenssin aikana Meksikossa:

Folke Sundman, toiminnanjohtaja, Kepa,

Lotta Valtonen, kehityspoliittinen sihteeri, Kepa,

Raddison Plaza Gran Hotel Ancira, puhelin +52 81 8344 5226

Mika Railo, tiedottaja, Kepa, mika.railo@kepa.fi

Helsingissä:

Janne Sivonen, tiedottaja, Kepa, 09 584 23 217, 050 343 1105

KEPA

KEHITYSYHTEISTYÖN PALVELUKESKUS
SERVICECENTRALEN FÖR UTVECKLINGSSAMARBETE
SERVICE CENTRE FOR DEVELOPMENT COOPERATION

ADDRESS: Sömäisten rantatie 25 FIN-00500 Helsinki

PHONE: +358 9 584 233 **FAX:** +358 9 584 23 200

INTERNET: www.kepa.fi **eMAIL:** kepa@kepa.fi